

JAN KŘEN / KOŘISTĚNÍ - SOUŽITÍ / OBRAZY

Na přední straně obálky
Červený akt, 1990,
olej na sololitu,
34 x 50 cm

Koňská večeře, 1977,
olej na sololitu,
130 x 100 cm

■ Přečetl jsem mnoho filosofů a celkem mě neuspokojili. Bylo to asi tím že jejich práce byly založeny vcelku na lidském konání, na jehož základě vznikly. Já jsem vycházel z „fyziky“. Kristus, Sokrates, Einstein. Víím, že nic nevím, hmota rovná se energie a základ světa je trojjediný.

■ Každý vidí smysl svého života v něčem jiném a je dobře. Moje největší touha byla poznání. Poznat z čeho je svět a jak to v něm funguje. Tak zde teď napíšu, co jsem poznal. Opakuji, že mnoho poznání mám od druhých. Je až zarážející, co všechno již lidé poznali a jak mnoho se z toho zapomnělo a ještě víc zkomolilo. Věřím, že NĚKDO svět udělal – stvořil. A aby svět mohl trvat a být takový, jaký je, tak mu musel dát pravidla trvání a bytí. Jsem a je svět. Vše na světě se mění a musí měnit, jinak by byl nehybný – stojatý, nebo jak to mám napsat. Jednou je noc, pak den, jednou je z mlhoviny hvězda, jednou z hvězdy mlhovina. Jednou se to roztahuje a možná že se to zároveň stahuje, pak se to stahuje a možná zároveň roztahuje. Jednou je to živé, potom mrtvé. Zákon změny je základní zákon našeho světa. Aby se všechno mohlo měnit, musí to být z částic. A musí se to pohybovat. Ty částice mohou být „hmotné“, tak jak my to slovo chápeme. A musí mít vlastnosti : to je pohyb všemi směry a musí se dle potřeby projevit jako živá nebo mrtvá a musí mít zakřivení pohybu. Dle potřeby nesmí být absolutně rovná ani kruhová – kulová. (Svět by se vyzářil, nebo by byl jen koule). Když částice delší dobu mají stejné zakřivení, tak tomu říkáme hmota, když se pohybují různě, tak tomu říkáme energie, tam kde jsou částice, tomu říkáme prostor, rozdílu rychlosti dvou pohybů oproti bodu třetímu, tomu říkáme čas. Když je částice v příhodném postavení druhých a může uplatnit volbu směru pohybu, tak tomu říkáme život. Když se čas-

tice pohybují v určité „rovnováze“, tak tomu říkáme hmota. Při různém pohybu „ven“ nebo „dovnitř“ jsou různé „energie“. Ono to tak jednoduché není, vlastně je to složité, že to nikdy neobsáhnu, ale zásadu pohybu, výměny, zakřivení a života a „chaosu“ to zachovává.

■ Chodili jsme do náboženství a tam nám pan farář řekl, že svět je z ničeho. Tomu jsem nerozuměl, protože třeba strom je z něčeho tvrdého, nebo kámen – to je hmota, tak jak to může být z ničeho. A tak jsem nevěděl, čemu mám věřit. A řekl jsem si, že na to přijdu. Ve škole jsem se učil celkem snadno, ale jen tomu, co mě zajímalo, ostatní jsem odbýval nebo vůbec se neučil, dokonce proti dvěma i y jsem bojoval. Asi to souvisí s tím, že nemám hudební sluch a paměť. Výtvarně jsem na tom dobře.

■ Speciálně o vývoji. Je třeba opravit omyl. Ten omyl je asi vědecký, neboť vědci vymysleli, že člověk pochází z rodiny opic. Je sice pravda, že má podobné kosti a jiné údy a zvyky, kterým se sice říká opičení, ale to jsou jen podružné vlastnosti. V podstatě nemá s opicemi skoro nic společného. Opice žijí na stromech nebo se jinak potloukají po ekologii a po světě. Ale člověk žije v bytovce nebo ve vile, po světě se nepotlouká, ale cestuje za kulturou a mimo toho staví náměstí, mrakodrapy, pyramidy, kostely, mosty, dráhy a lodě a nepotlouká se po ekologii a večer jde domů nebo do hotelu, jen výjimečně do spacáku. Člověk nevřeští, ale zpívá. Je sice pravda, že někteří jedinci zpívají podobně jako vřešťani, ale to je podobnost opět čistě náhodná. A je to možná zaviněno nekvalitním přenosem. A když zpívá doma na gramofon, tak do toho nikomu nic nejní. A někdy to není ani od člověka, ale od jeho psa. Dále opice trhají banány a tím ničí ekologii. Člo-

věk banány netrhá, ale kupuje a šupky hází do odpadkových košů. A když už musí pro svoje zachování rodu něco pojmít, tak si to vypěstuje umělými prostředky na poli, aby nepoškodil ekologii. To už opice nedovedou a ani je to nenapadne. A ani nedovedou léčit. A zachraňovat lidi a děti od smrti. Třeba dítě vběhne do cesty a mladý muž ho zachrání. To mezi opicemi ani nede, protože opice nemají ani auta, ani cesty. A nemají ani metro, ani město. A taky nač by to měly, když nemají peníze. Když nemají peníze, nemůžou dělat města a vodovody a volit královnu krásy. To všechno dělají brablenci. Mají královnu, města, cesty, tunely, běhače, létače, dělníky, odbory, rváče, důchodce a na všechno specialisty, jako my. A my lidé skoro všechno už také dovedeme, i to kousání a zabíjení, tunelování a vůbec všechnu ekologii, jenom s téma královnama máme potíže. Ony ty naše jsou už na vyšším stupni vývoje a vytváří už jenom krásu a umění. A máme jich moc a stačí jim to a budeme pro ně vyrábět nektary a polštáře. Jednoznačně patříme do rodiny brablců a je třeba apelovat na vědce, aby to vědecky doložili. Vždyť je to jejich specialita.

■ Kořistění – Soužití
Vše živé je založeno na „kořistění“. Tráva kořistí energii ze slunce a půdy. Kráva z trávy a vody. Lev maso z krávy. Člověk ze všeho. Když kočka sežere všechny myši, tak kočky vychcípají. Kočky jsou tak chytré, že sežerou jen tolik myší, kolik je pro ně výhodné, aby jejich populace mohla existovat. Tomu se říká soužití. Člověk se ovšem tímto pravidlem neřídí. Kořistí bezohledně všechny zdroje aniž by byl schopen sebekontroly, zda potřeby, které ze zdrojů vytváří, jsou skutečnými potřebami a zda je skutečně potřebuje, v bláhové sebedůvěře, že najde způsob, jak přestavět zákony světa, jak se

přizpůsobit. Nechce se smířit s tím pravidlem, že je jenom částí světa a svět ty svoje části, které „nezapadají“, likviduje, aby sám sebe nezlikvidoval, nebyl zlikvidován? Cíl může být soužití. V tom by mohly hrát důležitou roli rozumné banky.

■ Dnes není velká válka možná. Ale jsou lidé schopni bez válek existovat? Zdá se mi, že války přinášely určitá uvolnění a opět zrození sil, které člověk potřebuje. Já jsem hrdina nikdy nebyl.

■ My jsme měli hospodářství asi 14 ha a tak jsme byli málem kulaci. Byla to zlá doba, mnohem horší, než ve válce. Uvažoval jsem o tom utéct s celou rodinou. Plán byl takový: Protože hranice byly velice střežené, tak se přistrojit až bude velká vánice, kdy nebudou komunisti schopni reagovat, s koňma na saních převézt co se dá. Otec mi to nedoporučoval a taky ostatní, co jsme znali, od toho odstoupili. Znal jsem 10 lidí pro tento podnik. Ostatní jsem neznal.

■ 5 let od založení JZD bylo velice špatných, my jsme měli 4 kluky malé a dělali jsme tři. Já, manželka a moje matka. Otec byl nemocný. Vydělali jsme si denně 15 Kč dohromady a doplatky také asi 15 Kč. Šaty se na nás rozpadaly, postele byly samá záplata a peří lezlo ven a dělalo se od slunka do slunka a ještě v noci. Mám z toho nepěkný pocit. To nebyl normální boj, to bylo nějaké temno, lámání charakteru a morálky, je to ve mně jako nějaký černý balvan.

■ Když jsem se v zemědělství nemohl uplatnit, tak jsem po práci začal malovat – většinou v noci. Prvně jsem namaloval lesní chalupu – olejem – sehnal jsem pár barev, na ředidlo jsem neměl, barvy byly zaschlé, tak jsem to ředil sádlem. Obraz se povedl a tak jak jsem měl pár peněz, tak jsem ma-

loval. Prvně jsem myslel na prodej ale vlastně hned mě to přešlo, protože co se líbilo druhému a chtěl to tak namalovat, to se ne-
líbilo mě. A tak jsem začal malovat obrazy pro sebe. Já jsem to jinak neuměl.

■ Nevím, zda jsem byl dobrý manžel a otec. Boženka je můj protiklad. Věří, že Pán Bůh je hlavně v kostele a úvaha o tom co je prostor, je pro ni úplně zbytečná. Důležitá je pro ni čistá košile (pro všechny) a chutný oběd.

■ Tak tedy co jsem maloval? Prvně krajinky: Louku, les, mlhu, slunko atd. Ale toho jsem namaloval celkem málo. Také několik portrétů. Pak jsem začal svíce. Oheň života svítí a dohořívá, kalvárii = dobro a zlo. To je z náboženství, z kostela. Ze školy znám látky dobré a jedovaté, ale tak že je to ve světě, mimo mě a já se toho mám varovat (těch jedovatých). Nic o svědomí, strážných andělech atd. A pak jsem se musel zeptat, co je život. Odpovědi, které jsem dostával od druhých byly různé a nedokonalé a tak jsem hledal svou odpověď. Hledal a potom maloval. Namaloval jsem Lovci mamutů. Život se projevuje tím, že „kořistí“. Kdyby „nekořistil“, tak by „nežil“. Je to jedno zda člověk nebo kráva nebo tráva a teď pozor: I krystal křemene když se vyvíjel musel „kořistit“ atómy, vhodné atómy ku svému tělu a stavět je rovně.

■ Teprve když jsem na otázky o světě le mohl dát vysvětlující model, cítil jsem uspokojení a klid, který mě hned nutil hledat otázky nové. Prostor, čas, hmota, energie, život.

■ Člověk a matka země
Úvaha o tom, že se mi zdá, že se člověk chová ke své matičce zemi dost kýčovitě. Jde to dohromady? Příroda – traktor?

■ Oponentura III
Úvaha o tom, jak udělat vesmír.
Takto: Když chce být vesmír, tak se musí hýbat a musí se umět rozdělovat a zcelovat a musí tedy být z částic (z částic pohybu) a žádná ta částice pohybu se nesmí hýbat absolutně rovně, protože by utekla, ani ne absolutně kružně, protože by se zakroužila a nic by nebylo. Částice musí být živá nebo mrtvá, aby se mohla projevit dle relativní potřeby. A proto se musí hýbat a vyměňovat. Tak se to zakřivuje a všelijak skládá dle daných pravidel (stejných). Protože to nemůže utéct, tak to dělá všechna potřebná silová pole mezi absolutny a dělá to prostor, čas, hmotu, život, energii i rozum.

■ Zjistil jsem, že jsem ještě velice hloupý na to rozeznat hranici mezi živým a mrtvým. A myslím si to dodnes. Ona asi není.

■ Když dám dohromady svoje poznatky a hlavně poznatky velkého množství druhých, tak se ustanovují na tomto: Svět skutečně jest. A jest z jednoho prvku. Někdo mu říká Bůh, někdo Hmota. Tento Manitu má dvě základní vlastnosti. Být hmotou i rozumem. Dle potřeby v pohybu. Tedy se projeví jako živý = využije vlastnost volby pohybu, nebo mrtvý, tedy nevyužije možnost volby. My jako lidé, kteří jsme také částicema Manitua, můžeme poznat mnohé „živé“ i mnohé „mrtvé“, ale určit hranice nelze, protože jsme „uvnitř“. A to znamená, že jsme z obou vlastností. Jednou vyznáváme „hmotu“, jednou myšlení. Jednou „realitu“, podruhé „plán“.

Jan Křen - úryvky vzpomínek a jiné texty

Krásné obrazy, 1986, olej na sololitu, 35 x 49 cm

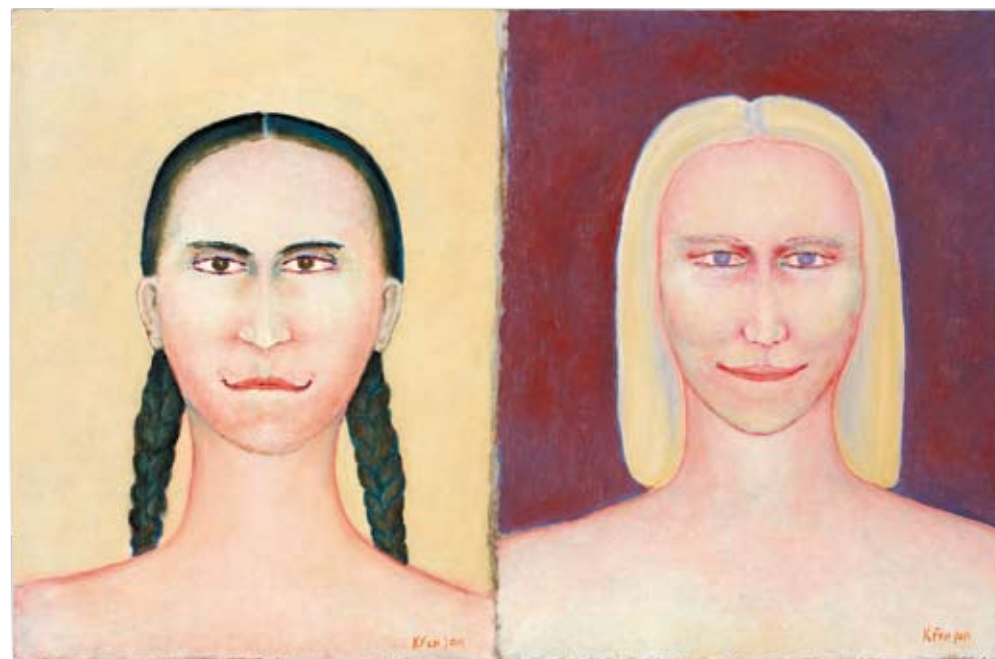
Akt, 1977, olej na sololitu, 55 x 97 cm

Akt ženský, 1977, olej na sololitu, 55 x 96 cm

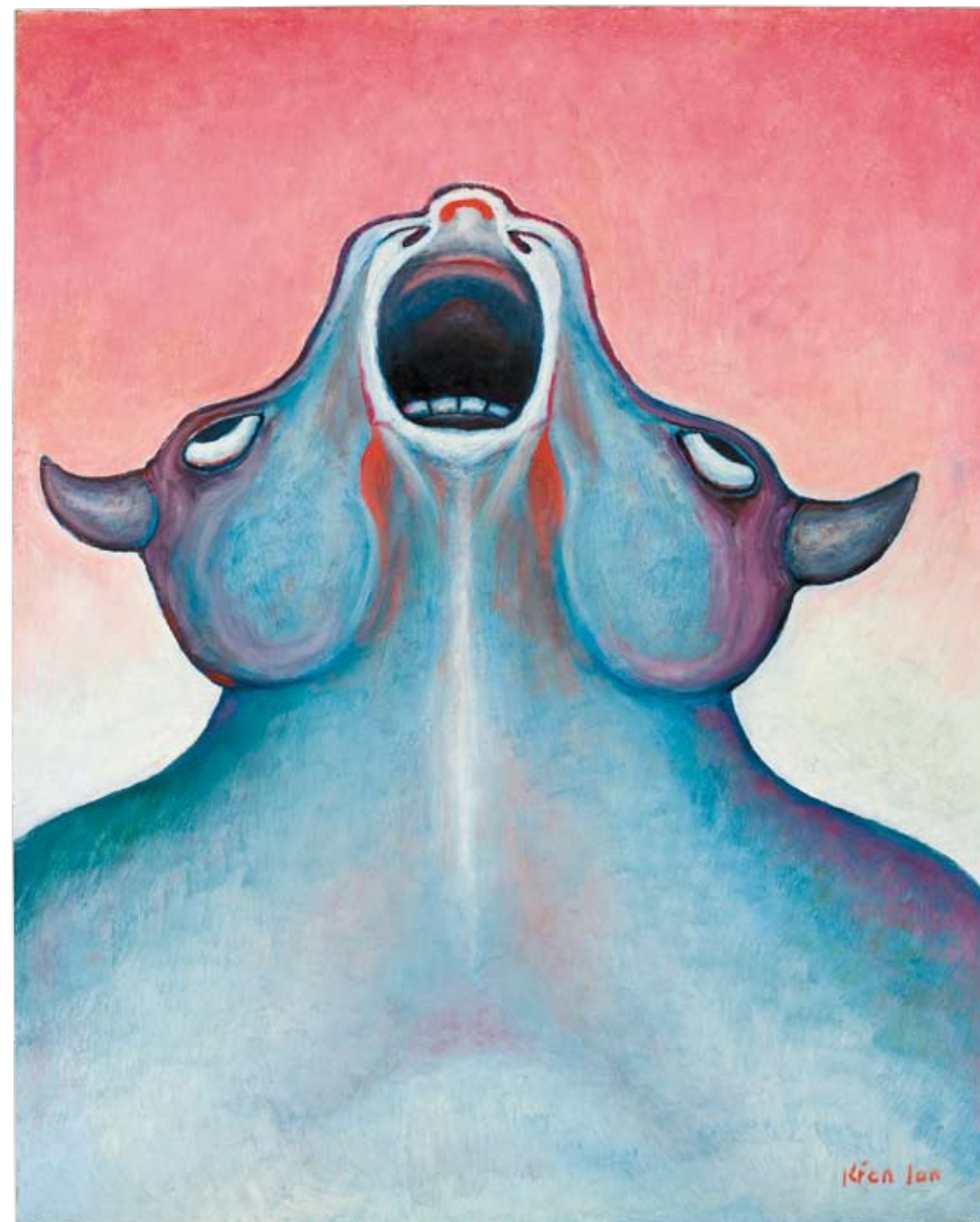

*Hledání Mony Pepičky, 1990,
olej na sololitu, 4 dvojportréty
35 x 58 cm, 35 x 51 cm,
35 x 54 cm, 35 x 52,5 cm*

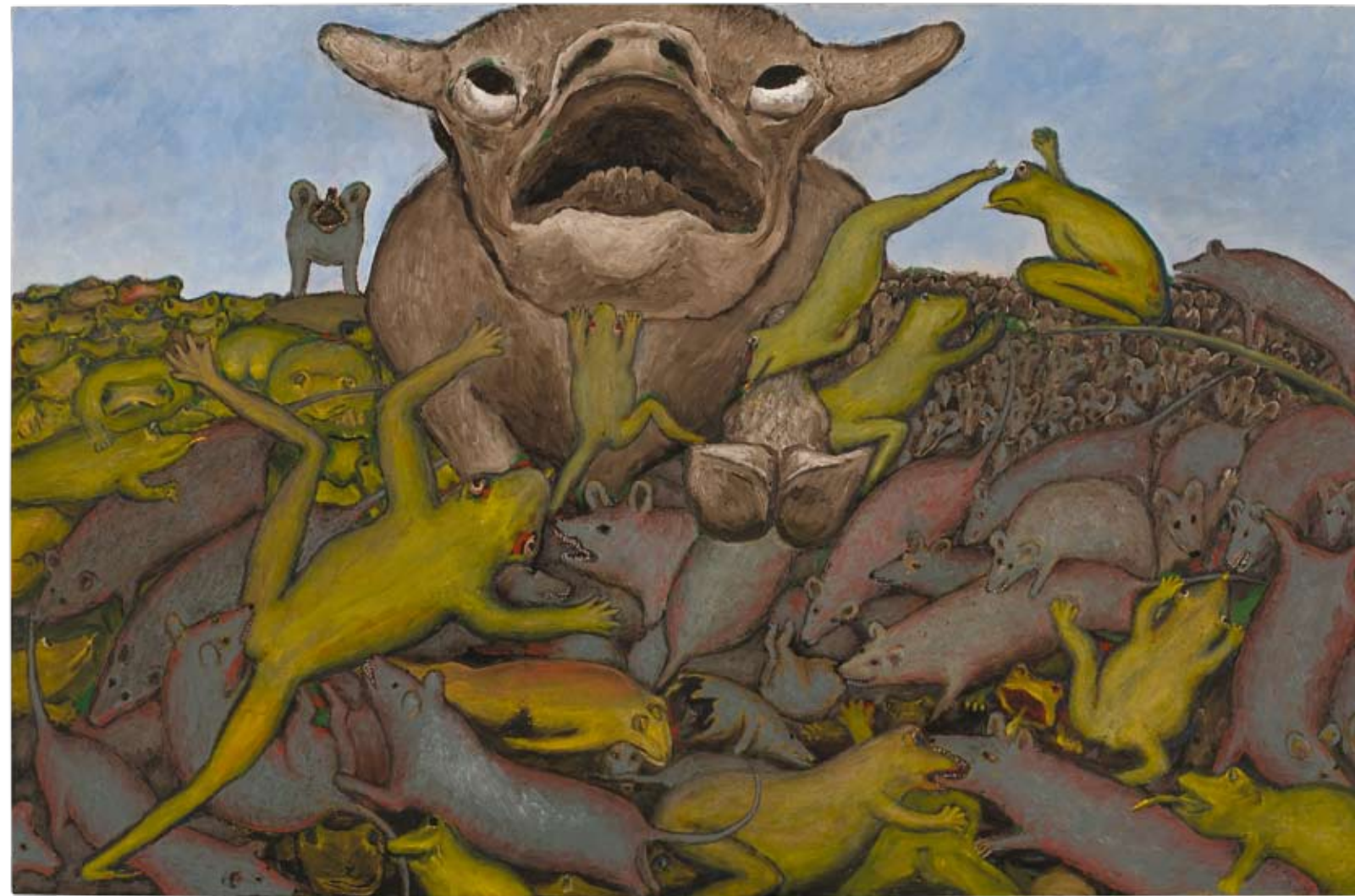
Kozel Modrofous, 1985, olej na sololitu, 101 x 55 cm

Řev býka, 1989, olej na sololitu, 55 x 44 cm

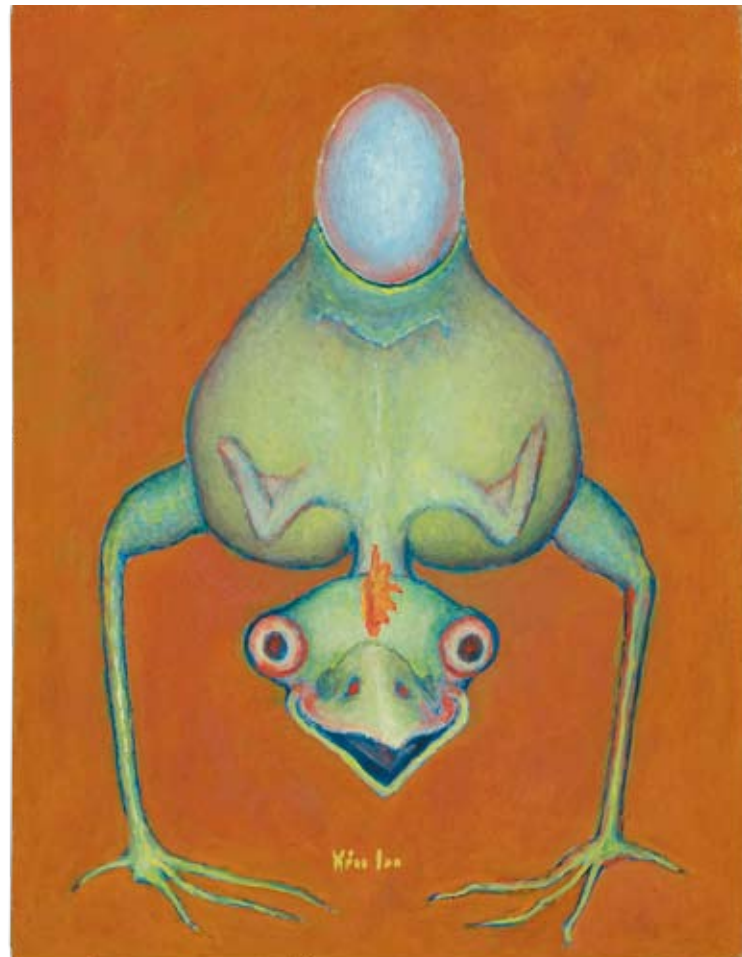
Auta běžte do prdele, 1989, olej na sololitu, 55 x 83 cm

Žabomyší válka, 1978, olej na sololitu, 55 x 87 cm

Buldoček, 1988, olej na sololitu, 35 x 27 cm

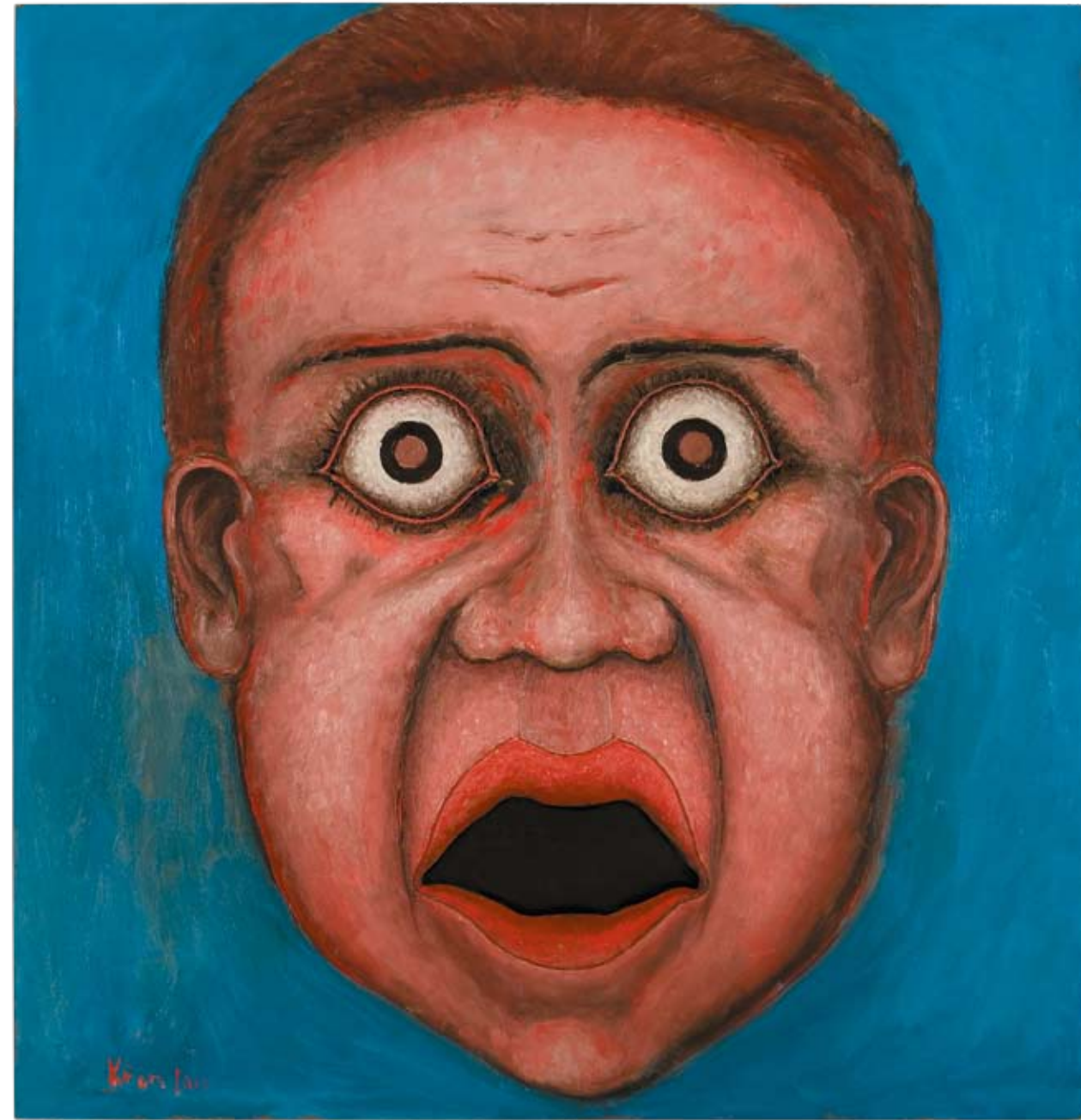
Ještě jedno vejce, 1987, olej na sololitu, 31 x 24 cm

Smích mrtvého koně, 1983, olej na sololitu, 60 x 55 cm

Strašidýlko, 1987, olej na sololitu, 31 x 24,5 cm

Portrét - otevřely se mu oči, 1982, olej na sololitu, 55 x 53 cm

Z práce, olej na sololitu, 1971, 113 x 57 cm

Do práce, 1971, olej na sololitu, 113 x 57 cm

Kůň, 1979, olej na sololitu, 99,5 x 54,5 cm

Diskuse, 1986, olej na sololitu, 55 x 49,5 cm

Kvočna, 1989, olej na sololitu, 43 x 54 cm

Na zadní straně obálky
Antigravitace,
1988, olej na sololitu,
54,5 x 40 cm

Popraskaný portrét,
1977, olej na sololitu,
72 x 55,5 cm

Vydalo Město Telč 2008, www.telc-etc.cz
Příprava výstavy David Bartoň
Foto malíře Josef Klukan
Zpracování Agentura eF, tisk Typodesign České Budějovice
Výstava byla připravena za finanční podpory Ministerstva kultury ČR

JAN KŘEN (10.9. 1923 – 10.4. 1998) pocházel z Mysliboře, vesnice nacházející se čtyři kilometry severně od Telče. Byl nejstarším ze šesti synů středního zemědělce. Chodil do pětitřídní obecné školy v Mysliboři, potom studoval reálné gymnázium v Telči. Učil se celkem snadno, pouze odmítal rozlišovat měkké i a tvrdé y. Proto také ve čtrnácti letech z gymnázia odešel a pracoval doma v zemědělství. Od dětství kreslil a maloval, zprvu ovlivněn Mikolášem Alšem. Zajímal se o filosofii a přírodní vědy – hlavně o fyziku. Dělal pokusy s křížením rostlin, sbíral nerosty. Za války byl několik měsíců na nucených pracích v Rakousku. V roce 1951 se oženil s Boženou Lukšů. Měl čtyři syny. V roce 1956 byl donucen vstoupit do Jednotného zemědělského družstva. Nejdříve zde pracoval jako zootechnik, později jako řadový člen. V myslibořském kulturním domě pořádal výstavy obrazů, besedy a přednášky na téma umění, filosofie, teoretická fyzika, biologie, ekologie a mineralogie. Spolu s Václavem Ondráčkem, Janem Urbancem a Josefem Závodským tvořil výtvarnou skupinu MT. V devadesátých letech 20.století pomáhal svému nejmladšímu synovi soukromě hospodařit. Psal paměti, filosofické úvahy a vedl rozsáhlou korespondenci. Za svůj život vytvořil přibližně tisíc obrazů, namalovaných olejovými barvami na sololitu. Své malířské dílo nevytvořil z důvodů estetických, ale filozofických. Vzniklo tak originální malířsko – filosofické dílo spojující lidovou tvorbu s úvahami o vzniku a fungování vesmíru a o postavení člověka v něm. Nechybí zde ani poezie a svérázný humor glosující život venkovské společnosti v době reálného socialismu. Významnou kolekci obrazů věnoval Městu Telči, tento soubor byl zpřístupněn veřejnosti v prostoru románsko – gotické věže sv. Ducha.

TELČ • 4. 9. - 9. 11. 2008 • MĚSTSKÁ GALERIE HASIČSKÝ DŮM